

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՎ ԻՏԱԼԻԱՅԻ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԻ
ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑԻ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
ՀԱՄԵՄՍԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ**

Սաֆարյան Քրիստինե

հայցորդ,

Երևանի պետական համալսարան,

Հայաստանի Հանրապետություն,

gristine.safaryan@ysu.am

<https://orcid.org/0009-0009-2851-0559>

Ամփոփում

Հոդվածի նպատակն է վերլուծել Հայաստանի ու Իտալիայի բարձրագույն կրթության համակարգերում որակի ապահովման գործընթացի առանձնահատկությունները՝ բացահայտելով նմանություններն ու տարբերությունները:

Ե՛վ Հայաստանում, և՛ Իտալիայում բարձրագույն մասնագիտական կրթության որակի ապահովման շրջանակը հիմնված է Եվրոպական բարձրագույն կրթության տարածքի որակի ապահովման սկզբունքների վրա, և յուրաքանչյուր երկրում հստակորեն սահմանված են տարբեր գործընթացներ, որոնք ընդգրկում են որակի ապահովման ողջ շրջանակը:

Բարձրագույն կրթության բարեփոխումների շրջանակում իրականացված կարևորագույն ձեռքբերումներից է որակի ապահովման գործընթացի նոր մոտեցումը. երբ երկու երկրներում էլ վերանայվել և ներդրվել են կրթության որակի ապահովման մեխանիզմները՝ Եվրոպական բարձրագույն կրթական տարածքում գործող չափորոշիչներին համապատասխան:

Հայաստանում ու Իտալիայում բարձրագույն կրթության ոլորտում բարեփոխումների շրջանակում ձևավորվել են որակի ապահովման ու վերահսկման համապատասխան կառույցներ՝ նպաստելով բարձրագույն կրթության որակի շարունակական բարձրացմանը՝ հստակորեն սահմանված գործառնություններով:

Հոդվածում ուսումնասիրված և ներկայացված են երկու երկրներում հաստատված չափանիշները, ինչպես նաև նմանություններն ու տարբերությունները:

Բանալի բառեր՝ *Հայաստանի բարձրագույն կրթության համակարգ, Իտալիայի բարձրագույն կրթության համակարգ, բարձրագույն կրթություն, կրթության որակ, բարձրագույն կրթության որակի ապահովման գործընթաց:*

Հիմնախնդրին առնչվող արդիական հետազոտությունների և հրատարակությունների վերլուծություն: Հիմնախնդրին իրենց հետազոտություններում անդրադարձել են տարբեր գիտնականներ (Մինելի Է., Ռեբորա Ջ., Տուրրի Մ., Լիվանդովսկայա Ա., Ռոջերո Ջ., Յագուդինա Լ. և այլք):

Հետազոտության **նպատակն է** հանգամանորեն վերլուծել Հայաստանի և Իտալիայի բարձրագույն կրթության որակի ապահովման գործընթացների առանձնահատկությունները՝ բացահայտելով նմանությունները ու տարբերությունները:

Հետազոտության նորույթը: Իրականացվել են Հայաստանի ու Իտալիայի բարձրագույն կրթության համակարգերի որակի ապահովման գործընթացների համապարփակ ուսումնասիրություն ու համեմատական վերլուծություն, ներկայացված են նմանություններն ու տարբերությունները:

Հիմնական նյութի շարադրանքը: «Որակ» բառը ծագել է լատինական «qualis» բառից, որը նշանակում է «ինչ տեսակի» [8]: Կրթության որակի հիմնական գործոններն են նպատակն ու կրթության նախադրյալները:

Առաջինն արտացոլում է հասարակական պատկերացումն այն մասին, թե կրթության որ տարբերակը կարելի է համարել իդեալական, որը կբավարարի ոչ միայն այսօրվա կրթական պահանջմունքները, այլև վաղվա հնարավորը:

Նպատակն արտացոլում է կրթական պահանջմունքների զարգացման հեռանկարները և ներթափանցում է ամբողջ կրթության համակարգ, դրսևորվում է ոչ միայն պետական քաղաքականության մեջ, այլև կրթական գործընթացի յուրաքանչյուր մասնակցի վարքագծում:

Երկրորդ գործոնը՝ կրթության նախադրյալները, բնութագրում է նպատակին հասնելու հնարավորությունները՝ ռեսուրսների ու օբյեկտիվ պայմանների տեսանկյունից:

Մասնագիտական կրթության որակի ապահովման ներքին ու արտաքին համակարգեր ստեղծելու և ամրապնդելու պահանջն աճել է ամբողջ աշխարհում, քանի որ վերջին քսանամյակում շեշտակի աճել են մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների ու ուսանողների թիվը, դրանց հատկացվող հանրային ու մասնավոր ներդրումները: Բոլոնիայի հռչակագիրը ստորագրած բոլոր երկրների կրթության նախարարներն ընդգծել են Եվրոպական բարձրագույն կրթության տարածքում հավատարմագրման կամ որակի ապահովման համակարգեր ներդնելու անհրաժեշտությունը (Եվրոպական երկրների բարձրագույն կրթության համար պատասխանատու նախարարների կոնֆերանսի կոմյունիկե, 2003), [1, էջ 12-13], միաժամանակ այդ երկրներում որակի արտաքին ապահովումը պարտադիր գործընթաց է:

ՀՀ կրթության համակարգում ընդունված է կրթության որակի այն սահմանումը, որը բնութագրում է որակը «որպես համապատասխանություն հայտարարված նպատակներին» [1, էջ 14-15]: Որակի այս սահմանումն ընդունված է վերլուծաբանների և բարձրագույն կրթության քաղաքականություն մշակողների մեծամասնության կողմից: Որակի այս սահմանումով որակը կարող ենք բնորոշել որպես նախապայման, առանց որի այս կամ այն գործառնությունն իմաստ չունի:

ՀՀ մասնագիտական կրթական համակարգում կրթության որակի ապահովումն ու վերահսկողությունն իրականացվում է երեք գործընթացների միջոցով.

- կրթական ծրագրերի իրականացման լիցենզիայի տրամադրում:
- որակի ներքին ապահովում մասնագիտական կրթական ուսումնական հաստատությունում,
- որակի արտաքին ապահովում՝ պետական հավատարմագրում:

ՀՀ Կառավարության 2008 թ. նոյեմբերի 27-ի թիվ 1486-Ն որոշմամբ ստեղծվել է «Որակի ապահովման ազգային կենտրոն» հիմնադրամը, որն անկախ կառույց է, իրականացնում է որակի ապահովում նախնական, միջին մասնագիտական ու բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում ինստիտուցիոնալ ու ծրագրային հավատարմագրումների միջոցով, և որի նպատակն է աջակցել մասնագիտական ուսումնական հաստատություններին՝ ստեղծելու ՀՀ օրենսդրությանը համահունչ որակի մշակույթ:

Ուսումնական հաստատության և նրա բոլոր գործընթացների որակը շարունակաբար բարելավելու համար ՀՀ-ն որդեգրել է մի մոտեցում, որի հիմքում ընկած է գործընթացների պարբերաբար բարելավման՝ Դեմինգի [7] հանրահայտ Պ-Ի-Գ-Բ շրջափուլը, որի հիմնական քայլերն են.

• Պ (պլանավորում). այս փուլում իրականացվում է գործընթացների պլանավորում՝ հիմնվելով խնդիրների վերհանման արդյունքում հավաքված տվյալների վրա այդ խնդիրներին հնարավոր լուծումներ տալու նպատակով,

- Ի (իրականացում). այս փուլում իրականացվում են նախանշված պլանները, սովորաբար բոլոր մշակումները նախապես փորձարկվում են,
- Գ (գնահատում). այս փուլում գնահատվում և վերլուծվում է իրականացված գործընթացների որակը, ինչպես նաև ստուգվում է արդյունքների համապատասխանությունը նախանշված նպատակներին ու ձեռքբերումներին,
- Բ (բարելավում). այս փուլում, հիմք ընդունելով «ստուգման» փուլի արդյունքները, կատարվում են բարելավմանը միտված մշակումներ ու համապատասխան պլանավորում:

Հայաստանում մասնագիտական կրթության որակի ապահովման համակարգը ներառում է գործողությունների երկու մակարդակ:

1. «Քաղաքական» մակարդակ, որը ենթադրում է կրթության ոլորտի շահակիցների մասնակցություն հավատարմագրման չափանիշների և ընթացակարգերի մշակման ու պարբերաբար վերանայման գործընթացներին, ինչպես նաև հետագա քննարկումներին՝ այդ չափանիշները մեկնաբանելու համար: Հայաստանի դեպքում այս քննարկումների համակարգողը որակի ապահովման անկախ կառույցն է՝ «Որակի ապահովման ազգային կենտրոն» հիմնադրամը, որը ծառայում է որպես կենտրոնական «հարթակ» ՀՀ մասնագիտական կրթության շահակիցների շփման համար:

2. «Ընթացակարգային» մակարդակ, երբ պետք է երաշխավորվի որակի արտաքին ապահովման կառույցի լիարժեք անկախությունը հավատարմագրման յուրաքանչյուր գործընթացում: Եթե ՀՀ Կառավարությունը կամ որևէ այլ շահագրգիռ կողմ անհրաժեշտ է համարում փոփոխություններ կատարել հավատարմագրման կարգի կամ չափանիշների մեջ, ապա դա կարելի է անել միայն որակի ապահովման շրջանակի քաղաքական մակարդակում: Չափանիշները կամ ընթացակարգերը կարող են փոխվել տեղի ունեցող հավատարմագրման գործընթացների ընթացքում: Սակայն, որպես կանոն, այդ փոփոխությունները չեն կարող հետադարձ ազդեցություն ունենալ արդեն իսկ գործընթացում գտնվող ուսումնական հաստատության վրա, եթե իրավական ակտով այլ բան սահմանված չէ [1, էջ 16-17]:

Մասնագիտական կրթության որակի ապահովման ՀՀ շրջանակը հիմնված է Եվրոպական բարձրագույն կրթության տարածքում որակի ապահովման հետևյալ չորս սկզբունքների վրա.

- մասնագիտական ուսումնական հաստատություններն են կրում հիմնական պատասխանատվությունն իրենց տրամադրած կրթության որակի և նրա ապահովման համար,
- որակի ապահովումն արձագանքում է բարձրագույն կրթության համակարգերի, ուսումնական հաստատությունների, կրթական ծրագրերի և ուսանողների բազմազանությանը,
- որակի ապահովումն աջակցում է որակի մշակույթի ձևավորմանը,
- որակի ապահովումը հաշվի է առնում ուսանողների, բոլոր այլ շահակիցների և հանրության կարիքներն ու սպասելիքները:

Միաժամանակ Հայաստանի մասնագիտական կրթության համար մշակված որակի ապահովման ամբողջական շրջանակն ընդգրկում է չորս տարբեր գործընթացներ.

- մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների որակի ներքին ապահովում,
- մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների որակի արտաքին ապահովում,
- որակի արտաքին ապահովման կառույցի ճանաչում միջազգային կազմակերպությունների կողմից, կրթության ոլորտում տրամադրվող ծառայությունների որակի վերաբերյալ տեղեկատվության ապահովում,
- կրթության ոլորտում տրամադրվող ծառայությունների որակի վերաբերյալ տեղեկատվության ապահովում [1, էջ 18]:

ՀՀ կրթության համակարգում ընդունված մոտեցման համաձայն՝ որակի արտաքին գնահատման գործընթացներում որոշվում է, թե որքանով են հաստատության տրամադրած կրթական ծառայությունները կամ ուսանողի ձեռք բերած կրթական վերջնարդյունքները համապատասխանում սահմանված նպատակներին: Որակի արտաքին գնահատում իրականացնող կառույցը հատուկ ուշադրություն է դարձնում ուսումնական հաստատության սահմանած նպատակների համապատասխանությանը ՀՀ Կառավարության կողմից հաստատված որակի ապահովման չափանիշներին ու ոլորտի զարգացման գերակա ուղղություններին, ինչպես նաև հասարակության պահանջներին: Այս մոտեցումը ենթադրում է, որ, առաջին հերթին, պետք է սահմանվեն մասնագիտական կրթության նպատակներն ու խնդիրները, իսկ կրթության արդյունքներն ու ծառայությունները պետք է բավարարեն շահակիցների կողմից հստակորեն ձևակերպված կարիքներն ու պահանջները:

Մասնագիտական կրթության նպատակները հաստատության առաքելության մեջ ներկայացվում են ընդհանրական տեսքով և մասնավորեցվում են ակադեմիական մակարդակում՝ մասնագիտության կրթական ծրագրի նպատակների ու ակնկալվող ուսումնառության արդյունքներում:

Ուսումնական հաստատությունը ներկայացնում է, թե ինչպես է իրականացնում իր առաքելությունը և արտաքին գնահատողին հիմնավորում է իրականացման արդյունավետությունը, իսկ արտաքին գնահատողները հավաստում են արդյունքները շահակիցներին:

Մասնագիտական կրթության որակը սերտորեն առնչվում է դասավանդման արդյունավետությանն ու գործունակությանը, որոնք էլ կապված են կրթական ծրագրերի նպատակներին ու խնդիրների իրականացման համար կիրառվող ռեսուրսներին: Նպատակների համապատասխանությունը գնահատելիս որակի արտաքին ապահովման կառույցը հատուկ ուշադրություն է դարձնում նպատակների համապատասխանությանը Որակավորումների ազգային շրջանակին, պետական կրթական չափորոշիչներին ու գերակա ուղղություններին, ինչպես նաև աշխատաշուկայի պահանջներին: Վերլուծվում է նաև, թե որքանով են նպատակներն իրականացվել, և ինչ չափով է երաշխավորված գործընթացների շարունակականությունը:

Մասնագիտական կրթության որակի հավաստումը որակի ապահովման և շարունակական բարելավման գործընթաց է՝ մասնագիտական կրթությունն ուսանողների, շահակիցների և ամբողջ հասարակության կարիքներին համապատասխանեցնելու համար:

Որակի ապահովումը հետապնդում է երկու հիմնական նպատակ՝ հաշվետվողականություն ու բարելավում: Այդ նպատակների իրականացումը նպաստում է ուսումնական հաստատության գործունեության նկատմամբ վստահության ձևավորմանը:

Որակի արտաքին ապահովումը ՀՀ-ում իրականացվում է հաստատության որակի ներքին ապահովման գործընթացներին համահունչ՝ պահպանելով հաստատության ինքնավարությունը: Բացի դրանից՝ որակի արտաքին ապահովումը հիմնված է հաստատության որակի ներքին ապահովման համակարգի կողմից վեր հանված տեղեկատվության վրա:

Բուհում որակի ապահովման համակարգի ստեղծման հիմնական նպատակը կրթական ծառայությունների մատուցման շուկայում բուհի մրցունակության ապահովումն է, բարձրորակ ուսումնական գործընթացի ապահովման միջոցով միջազգային ասպարեզ դուրս գալը և մասնագետների պատրաստման որակի ապահովումը: Միաժամանակ դա անհրաժեշտ է Բոլոնյան գործընթացի անդամ լինելու առումով, որովհետև դրա ուղղություններից մեկը որակի ապահովման միասնական դաշտի ստեղծումն է:

Որակի ապահովման մեխանիզմների ու ձևերի ստեղծումը մեծ հաշվով բուհի ներքին խնդիրն է, և այդ ուղղությամբ հետագա աշխատանքի կազմակերպումն ու իրականացումը թողնվում են բուհին:

Ինչպես նշում է Ա. Լիվանդովսկայան, «բուհի միջուկը, որը բնորոշում է ուսուցման որակը, կադրային ներուժն է, որի պրոֆեսիոնալիզմից, ուսուցման ժամանակակից մեթոդների ու միջոցների տիրապետումից ևս կախված է կրթական ծառայությունների որակը» [4, էջ 155]:

Մասնագիտական ուսումնական հաստատություններն ինքնավերլուծություն իրականացնելիս, իսկ արտաքին փորձագետները գնահատելիս ելնում են այն ընդհանուր սկզբունքից, որ ուսումնական հաստատությունում կառավարման գործընթացները պետք է միտված լինեն կրթական, հետազոտական ու հասարակությանը մատուցվող ծառայությունների շարունակական բարելավմանը և հետապնդեն հետևյալ նպատակները.

- 1) ձևավորել և զարգացնել որակի մշակույթ,
- 2) ձևավորել կազմակերպական մշակույթ, որը կնպաստի շրջանավարտների մոտ փոխանցելի գիտելիքների ու հմտությունների ձևավորմանը՝ հարափոփոխ միջավայրին համապատասխան,
- 3) բարձրացնել մասնագիտական ուսումնական հաստատության գործունեության արդյունավետությունը և աջակցել հաստատության հաշվետվողականությանը,
- 4) նպաստել որակավորման աստիճանների համադրելիությանը, մրցունակությանն ու մատուցվող ծառայությունների թափանցիկությանը ազգային և միջազգային մակարդակներում [1, էջ 27-28]:

Որակի ներքին ապահովման համակարգի հիմնական առաքելությունը բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների շարունակական բարելավման ապահովումն է: Շարունակական բարելավման գործընթացը կարող է իրականանալ բոլոր հնարավոր ներգրավված կողմերի ստանձնած պարտավորության շնորհիվ՝ միաժամանակ երաշխավորելով մասնակիցների կարողությունների հզորացում, ինչը տեղի է ունենում աշխատակազմի շարունակական զարգացման միջոցով [2, էջ 13]:

Որակի ապահովման ներքին համակարգը սահմանում է համապատասխան ընթացակարգեր, որոնք միտված են կրթական ծրագրերի դասավանդման, ուսանողների ուսումնառության և գնահատման պայմաններն ու մեթոդները, ուսումնական գործընթացի արդյունավետ կազմակերպման անհրաժեշտ մարդկային, նյութական ռեսուրսները, կառավարման միջոցներն ու գործիքակազմն ապահովելուն:

Կարող ենք փաստել, որ կրթական գործընթացի որակի հիմնական պատասխանատուն ու ապահովողը ուսումնական հաստատություններն են, և ՀՀ բուհերի կառուցվածքային համակարգում ներկայումս գործում են ինքնուրույն կառուցվածքային ստորաբաժանում հանդիսացող որակի ապահովման կենտրոններ, որոնց նպատակը համալսարանում որակի ներքին ապահովման մեխանիզմների գործադրումն ու որակի շարունակական բարելավման մշակույթի խթանումն է, ինչպես նաև որակի կառավարման գործընթացի համակարգման իրականացումը:

Լինելով Բոլոնյան գործընթացի համահիմնադիր երկիր՝ Իտալիան ակտիվորեն մասնակցում է Եվրոպական բարձրագույն կրթական տարածքի ձևավորման գործընթացին՝ բարեհաջող իրականացնելով միջազգայնացման ռազմավարություն, միաժամանակ պահպանում է ազգային կրթության առանձնահատկությունները: Իտալիայի համար բարձրագույն կրթության կրթական ծրագրերի որակն ազգային առաջնահերթություն է:

Ըստ Ջ. Ռոջերոյի՝ Իտալիան միակ երկիրն է, որն անմիջապես սկսել է ներդնել Բոլոնյան գործընթացի դրույթները՝ առանց նախնական փորձարկումների [5]:

Է. Մինելլին, Գ. Ռեբորան, Մ. Տուրբին Իտալիայի կրթության համակարգում որակի գնահատման համակարգի ձևավորման սկիզբ են համարում 1994 թվականը, երբ երկրի կառավարության կողմից ընդունվել է օրենք, որի համաձայն՝ որակի ապահովման գործընթացը համակարգելու նպատակով յուրաքանչյուր բուհ պետք է ստեղծեր որակի ապահովման ներքին խմբեր (Nucleo di valutazione) [3]: Պայմանավորված համալսարանների ինքնավարության աճով՝ իտալական բարձրագույն կրթության որակի գնահատման համակարգը հիմնվում է ինքնագնահատման վրա: Մկսած 1996 թվականից՝ Իտալիայի յուրաքանչյուր բուհում ստեղծվել է որակի գնահատման դեպարտամենտ, որն ինքնուրույն վերահսկում է կրթական ծրագրերի որակի գնահատման գործընթացները:

Կրթության որակի վերահսկման համալսարանական ստորաբաժանումների գործունեության համար Կրթության, համալսարանների և գիտության նախարարության կողմից ստեղծվել է բարձրագույն կրթության համակարգի գնահատման Ազգային ինստիտուտը (INVALSI, Istituto Nazionale per la Valutazione del Sistema dell'Istruzione), որի խնդիրներից են որակի գնահատման միասնական մեթոդների ու գործընթացների մշակումը, համալսարանների գործունեության որակի ամենամյա մշտադիտարկումը՝ հատուկ մշակված ցուցիչներով, համալսարանների կողմից ամեն տարի տրամադրվող կրթական ծրագրերի որակի գնահատման հաշվետվությունների վերլուծությունը և դրանց հիման վրա ազգային հաշվետվության նախագծի մշակումը, գիտական աստիճանի ստանալուն միտված կրթական նոր ծրագրերի ներմուծման առաջարկների մշակումը: Ինչպես համալսարանների, այնպես էլ գիտահետազոտական կազմակերպությունների կողմից իրականացվող հետազոտական նախագծերի որակը վերահսկվում է Հետազոտական գործունեության որակի գնահատման կոմիտեի կողմից:

1999 թ. ստեղծվել է հատուկ՝ Բարձրագույն կրթության համակարգի գնահատման ազգային կոմիտե միջնորդ կազմակերպությունը (CNVSU), որի խնդիրը իտալական բարձրագույն կրթության մակարդակի՝ համաեվրոպական չափանիշներին համապատասխանության ստուգումն է, համալսարանների արտաքին գնահատման և ինքնագնահատման մեթոդների ընդհանուր չափանիշների որոշումը, գնահատման մեթոդաբանության տարածումը, բարձրագույն կրթության համակարգի արդյունքների գնահատման ամենամյա հաշվետվության պատրաստումը, փորձարարության խրախուսումը, գնահատման ոլորտում մեթոդաբանության և պրակտիկայի կիրառումն ու տա-

րածումը և այլն: 1999 թ. հոկտեմբերի 19-ի թիվ 370 օրենքով հաստեցվել են արդեն գործող գնահատման խմբերի գործառնությունները և հաստատվել նոր ձևավորվող բարձրագույն կրթության որակի համակարգի՝ Ազգային կոմիտեի (Comitato Nazionale di Valutazione di Valutazione del Sistema Universitario, CNVSU)՝ որպես Կրթության, համալսարանների և գիտական հետազոտությունների նախարարության խորհրդատվական կոմիտեի ստեղծումը:

2006-2009 թթ. ընթացքում կառույցները միավորվել են՝ ձևավորելով մեկ անկախ՝ Համալսարանների ու հետազոտական ինստիտուտների գնահատման ազգային գործակալություն (Agenzia Nazionale per la Valutazione del Sistema Universitario e della Ricerca, ANVUR), որի առաքելությունը բարձրագույն կրթության և հաստատությունների հետազոտական գործունեության որակի անկախ գնահատումն է, այդ թվում՝ միջազգային հետազոտությունների շրջանակում, այն պատասխանատվություն է կրում այն բոլոր բուհերի ու գիտահետազոտական հաստատությունների գործունեության որակի արտաքին գնահատման համար, որոնք ստանում են տարեկան պլանի վրա հիմնված պետական ֆինանսավորում համալսարաններում և հետազոտական հաստատություններում ներքին գնահատման գործընթացների համակարգման ու վերահսկման, հետազոտությունների և նորարարությունների խթանմանն ու ֆինանսավորմանն ուղղված պետական ծրագրերի արդյունավետության գնահատման համար:

ANVUR-ի գնահատման արդյունքները նաև հիմք են բուհերին ու գիտական կազմակերպություններին պետական ֆինանսավորում տրամադրելու համար: Կրթության որակի գնահատման գործընթացին մասնակցում են նաև պետական այլ մարմիններ, մասնավորապես.

- Համալսարանների ազգային խորհուրդը (Consiglio Universitario Nazionale, CUN), որը ներկայացնում է համալսարանների շահերը Իտալիայի կրթության, համալսարանների և գիտության նախարարությունում:
- Իտալական համալսարանների ռեկտորների համաժողովը (Conferenza dei Rettori delle Università Italiane, CRUI), որը համալսարանական ինքնավարությունը ներկայացնող մամին է, որի առաքելությունն է պետության ու համալսարանների գործունեության համակարգում բարձրագույն կրթության համակարգի առանցքային այնպիսի խնդիրների լուծման գործում, ինչպիսիք են աջակցությունը համալսարանների ինքնավարությանը, եվրոպական կրթական տարածք ինտեգրմանը, համալսարաններում նորարարությունների ներմուծմանը և այլն:
- Իտալական համալսարանների որակի գնահատման ազգային կոմիտեն (Coordinamento Nazionale dei Nuclei di Valutazione delle Università Italiane, CONVUI) մարմին է, որը միավորում է ներհամալսարանական որակի գնահատման խմբերը (NVA (Nucleo di valutazione)), համակարգում է դրանց գործունեությունը, գնահատման խմբերին թույլ է տալիս փոխանակվել փորձով ու կոնսոլիդացված տեսակետ արտահայտել կրթության որակի պատասխանատու այլ մարմինների հետ փոխգործակցելիս:
- Ազգային ուսանողական խորհուրդը (Consiglio Nazionale degli Studenti Universitari, CNSU) խորհրդատվական մարմին է, որի գործունեությունն ուղղված է Իտալիայի համալսարաններում կրթության որակի ու պայմանների վերաբերյալ ուսանողության կարծիքի ընդհանրացմանը և ստացված տեղեկատվությունը նախարարություն հասցնելուն:

Մինչև Բոլոնյան բարեփոխումները բարձրագույն կրթության որակն ապահովվում էր կրթական ծրագրերի խիստ կանոնակարգմամբ: Կանոնակարգվում էին անգամ կրթական ծրագրի անվանումն ու առանձին դասընթացների բովանդակությունը: Նպատակն ամբողջ երկրում կրթական ծրագրերի ստանդարտիզացումն էր, ինչը թույլ էր տալիս դրանք չհավատարմագրել: Ստանդարտիզացված ծրագիրն ինքնին համարվում էր նախարարության կողմից հավատարմագրված [6, 94-95]:

Մասնագիտացված կամ ըստ կրթական ծրագրերի հավատարմագրման համակարգը, որը ենթադրում էր ոչ թե հաստատության, այլ առանձին կրթական ծրագրի հավատարմագրում, Բուալիայում սկսել է իրականացվել 2001 թվականից: Եթե կրթական ծրագրի գնահատումը դրական է, ապա հավատարմագրման ժամկետն ինքնաբերաբար երկարաձգվում է մինչև ինստիտուցիոնալ հավատարմագրման ավարտը: Հակառակ դեպքում հավատարմագրումը չեղյալ է հայտարարվում, իսկ ծրագիրը դադարում է գործել նախարարի հրամանով:

Հավատարմագրման CNVSU համակարգը ստեղծվել է հավատարմագրման՝ որպես հաստատության կամ ծրագրի որակի հավատարմագրման պաշտոնապես հրապարակված հաստատում, որը հետևում է համաձայնեցված չափանիշներին համապատասխանության պարբերական գնահատմանը: Հավատարմագրման մոդելը հիմնվում է արտաքին օգտվողների պահանջներին (fitness of purpose) կրթական ծրագրերի նպատակների համապատասխանության որոշման և կրթական ծրագրերի՝ այդ նպատակներին (Finocchetti) հասնելու վրա: Բուալիայում կրթական բոլոր ծրագրերը պայմանականորեն բաժանվում են, այսպես կոչված, դասերի (42 դաս՝ բակալավրի աստիճանի համար, 104 դաս՝ մագիստրոսի աստիճանի համար): Յուրաքանչյուր դասի կրթական ծրագրերի իրականացման պայմաններին ներկայացվող ինստիտուցիոնալ խնդիրներն ու նվազագույն պահանջները որոշվում են պետական նորմատիվ փաստաթղթերով: Այդպիսով՝ պետությունը սահմանում է CNVSU-ի կողմից յուրաքանչյուր դասի կրթական ծրագրերի համար մշակված նվազագույն չափորոշիչները [6, 95-96]:

Ստորև ներկայացնում ենք Հայաստանի Հանրապետության և Բուալիայի բարձրագույն կրթության համակարգերի որակի ապահովման գործընթացների նմանություններն ու տարբերությունները աղյուսակներով:

Աղյուսակ 1. ՀՀ և Բուալիայի բարձրագույն կրթության համակարգերի որակի ապահովման գործընթացի նմանությունները

Հայաստան	Բուալիա
Նմանություններ	
1. Կրթության որակի նկատմամբ իրականացվում է պետական վերահսկողություն	
2. Երկու երկրներն էլ հիմնվում են որակի ապահովման եվրոպական չափանիշների և ուղենիշների վրա	
3. Ունեն որակի ապահովման ազգային կառույցներ	
4. Ունեն որակի ապահովման ազգային շրջանակներ	
5. Բուհերում գործում են որակի ապահովման և գնահատման ստորաբաժանումներ՝ ՈԱԿ-ներ:	

Աղյուսակ 2. ՀՀ և Բուալիայի բարձրագույն կրթության համակարգերի որակի ապահովման գործընթացի տարբերությունները

Հայաստան	Բուալիա
----------	---------

Տարբերություններ	
1. Բուհի պետական հավատարմագրումը պարտադիր է:	1. Հավատարմագրումն իրականացվում է ըստ կրթական ծրագրերի:
2. Բուհերի ֆինանսավորումն ուղղակիորեն կախված չէ ՈԱԱԿ-ի գնահատականից:	2. ANVUR-ի գնահատման արդյունքները հիմք են հանդիսանում բուհերին ու գիտական կազմակերպություններին պետական ֆինանսավորում տրամադրելու համար:
3. Որակի արտաքին գնահատման համար պատասխանատու է ՈԱԱԿ-ը:	3. Որակի գնահատման համար պատասխանատու են մի շարք կառույցներ (աշխատանքում ներկայացված են):
4. Որակի ներքին գնահատման համար պատասխանատու է բուհը՝ ի դեմս համապատասխան ստորաբաժանման:	4. Որակի ներքին գնահատման համար պատասխանատու է ANVUR-ը:

Եզրակացություն

Ուսումնասիրելով Հայաստանի և Իտալիայի բարձրագույն կրթության համակարգերի որակի ապահովման առանձնահատկությունները՝ կարող ենք ասել, որ երկու երկրներում էլ բարեփոխումների շրջանակում ձևավորվել են որակի ապահովման ու վերահսկման, բարձրագույն կրթության որակի շարունակական բարելավմանը նպաստող համապատասխան կառույցներ՝ հստակորեն սահմանված գործառույթներով, առկա են որակի ապահովման հստակ մեխանիզմներ: Միաժամանակ լինելով Բոլոնյան գործընթացի անդամ-պետություններ՝ այնուամենայնիվ, որակի ապահովման գործընթացում ունեն նաև որոշակի տարբերություններ: Նմանություններն ու տարբերությունները ներկայացրել ենք աղյուսակների տեսքով:

FEATURES OF THE QUALITY ASSURANCE PROCESS OF HIGHER EDUCATION IN ARMENIA AND ITALY: COMPARATIVE ANALYSIS

Safaryan Kristine

PhD student

Yerevan State University,

Republic of Armenia

kristine.safaryan@ysu.am

Summary

The purpose of the article is to analyze the specific features of the quality assurance process in the higher education systems of Armenia and Italy, identifying the similarities and differences.

The quality assurance framework for higher professional education in both Armenia and Italy is based on the principles of quality assurance of the European Higher Education Area, and each country has clearly defined different processes that cover the entire quality assurance framework.

One of the most important achievements in the framework of higher education reforms is the new approach to the quality assurance process, when the quality assurance mechanisms of education were reviewed and introduced in both countries in accordance with the standards in force in the European Higher Education Area.

Within the framework of reforms in the field of higher education in Armenia and Italy, appropriate quality assurance and control structures have been formed, contributing to the continuous improvement of the quality of higher education with clearly defined functions.

The article examines and presents the standards established in both countries, as well as similarities and differences.

Keywords: *Higher education system of Armenia, higher education system of Italy, higher education, quality of education, quality assurance process of higher education.*

ОСОБЕННОСТИ ПРОЦЕССА ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАЧЕСТВА ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В АРМЕНИИ И ИТАЛИИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ

Сафарян Кристине

Соискатель

Ереванский государственный университет,

Республика Армения

qristine.safaryan@ysu.am

Аннотация

Цель статьи – проанализировать особенности процесса обеспечения качества образования в системах высшего образования Армении и Италии, выявить сходства и различия.

Система обеспечения качества высшего профессионального образования как в Армении, так и в Италии основана на принципах обеспечения качества высшего образования на Европейском пространстве. Но каждая страна четко определяет различные процессы, которые охватывают всю структуру обеспечения качества местных систем высшего образования.

Одним из наиболее важных достижений, реализованных в рамках реформ высшего образования, является новый подход к процессу обеспечения качества, когда его механизмы обеспечения качества образования были пересмотрены и внедрены в обеих странах с четким стандартами, установленным для системы высшего образования на Европейском пространстве.

В статье рассмотрены и представлены стандарты, установленные в обеих странах, а также сходства и различия.

Ключевые слова: система высшего образования Армении, система высшего образования Италии, высшее образование, качество образования, процесс обеспечения качества высшего образования.

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. ՀՀ մասնագիտական կրթության փորձաքննության անցկացման ձեռնարկ, Երևան, 2022, 109 էջ:

2. Մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների որակի ներքին ապահովման համակարգի ձևավորման ուղեցույց, Երևան, 2011:

3. Minelli Eliana, Minelli, Rebora Gianfranco, Turri Matteo. The fifteen year evaluation experience in Italian universities with its crisis factors and a desire for Europe // Implementing and Using Quality Assurance: Strategy and Practice: a Selection of Papers from the 2 European Quality Assurance Forum. 15-17 November 2007. Belgium: European University Association, 2008.

4. Ливандовская Антонина. Внешняя и внутренняя среда вуза: влияние на качество образования [текст] / Ливандовская А. // Высшее образование в России. – 2006. – №7.

5. Роджеро Джиджи. Из руин в кризис: об основных трендах в жизни глобального университета // Неприкосновенный запас. №3 (77), 2011.

6. Ягудина Лилия. Оценка качества высшего образования в Италии, Вестник ТГПУ (TSPU Bulletin). 2013. 9 (137).

7. <https://www.feedough.com/deming-cycle-pdca-cycle/>.

8. <https://ru.wiktionary.org/wiki/%D0%BA%D0%B0%D1%87%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE>

Получено: 24.09.2024

Рассмотрено: 25.10.2024

Принято: 28.10.2024

Received: 24.09.2024

Reviewed: 25.10.2024

Accepted: 28.10.2024

© The Author(s) 2024

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License